

PRAVLJICA O DEČKU IN DEDKU

Ivanka Hergold

Kako je otroku, če gleda mesec, mehki, svetli okras na nebu. kako mrzla ledena noč more biti zunaj: skorja zemlje pokrita z zamrzlimi travami, trave za roso, slano, trave za dež in veter... Mesec bo deževal srebrna kopja, jutri bodo s sonca padali zlati ščiti...

na pokošnem travniku je deček pulil marijine nogavičke, da so mu voli pobegnili nekam proč od razžarjenega zraka in dedek, ki je nakladal seno na velike gare, si je z bliskovito naglico obrisal znoj s čela in nosa, kar je pomenilo, da z nečim ni zadovoljen:

»Takoj pojdi ponje in glej, da jih brž pripelješ nazaj, sena je veliko, z babico pa sva sama.«

Poslušno je krenil v macesnov les. Bilo je hladno. Ie kosmate, mehke vrhe daleč zgoraj je oblizovalo sonce. Zapihal je veter in prinesel od nekod metulje. Mirno so se vozili po zeleni svetlobi in brezskrbno utripali z velikimi, rumenimi krili. Deček se je spuščal globlje in globlje v gozd, tla so postajala vedno bolj mehka in drevesca visoka, zaklokotala je voda, daleč, šumela z nevidnega žleba na desni ali na levi ali pa samo iz sanj. Med ravnimi debli so plavala krilata telesca metuljev in vedno več jih je bilo.

Če primeš metulja, ti zapraši roko kakor sveža roža. Se ustrašiš? Ali pa se ustraši roka in zgrabi pretrdo? Ampak takih metuljev še svoj živ dan ni videl. Nič niso bili videti plahi, preveč so bili lepi. Ni se več mogel upirati skušnjavi, pozabil je na dedka in vole, stegnil roko in ujel najbližjega, stlačil ga je za srajco in segel po drugem. Bilo je, kot da sami sedajo v njegove dlani. Devetnajst jih že ulovil, za vsakega previdno odpel srajčni gumb in ga spustil. Čutil je, kako so znotraj razpenjali krila kot čebele, ki se zračijo. Ko je zapel gumb za dvajsetim in stegnil dlani za naslednjega, je začutil, kako se noge polagoma osvobajajo tal in kar zaplesal je po zraku. Nikoli prej se mu svet ni zdel tako lep, plaval je med debli v množici metuljev, sedali so mu na lase, na ušesa, ga vodili nekam, kot da so ptice v času selitve.

Gozdnat svet se je začel bočiti in dvigati, da bi se potem umiril na vrhu. Tu je bila velika kotanja, iz nje so rasli najbolj stari macesni na svetu. Tja so privedli metulji dečka. Srajca se je sama odpela, metulji so splavali ven. Deček je postajal težji in nazadnje tako težak, da se je lahko spustil na tla. Tu pod debli pa je bilo tako mračno, da so metulji drug za drugim zapuščali kraj in se odpravili proti svetlobi.

Tišina je bila čista, od nje je imel v nosu in ustih sladek okus. Takrat pa se je izza širokega debela prikazala ogromna človeška glava: modre oči so bile izbuljene in tope, bela, mehka lobanja čisto gola, dečku se je zdelo, da bi jo lahko poškodoval že z rahlim pritiskom prsta kot kakšno gobo. Izza drugega debela sta prilezli kar dve, ravno tako ranljivi in zračni, brez trupa, glave so čepele kar na številnih pajčjih nožicah.

»Pajkovci ste!« se je opogumil deček.

»Mhm,« je reklo iz nešteti ust. Bitja so imela preklan jezik in drobne, brezbarvne zobe.

»Nič čedni niste videti.« je spet začel deček.

»Mhm,« je vnovič reklo. Potem so samo še mhmhali, polglasno, brez jeze. Na koncu, ko se jih je naveličal, pa je le uporabil svoj prst, razčelnili so se kakor preperle zelene vehe.

Storila se je bila tema, gosta kakor črnilo, v kotanji ni bilo mogoče niti upati na to, da bi zagledal luč od daleč, še potok je tekel nečujno, premikanje vode skozi mahovnati žleb, čutil jo je kot mehko, vlažno zibanje. Zvil se je v luknjo ob ogromni korenini, odprtina se je širila in širila... in znašel se je v prostoru, polnem dima, dišalo je po ribah, ljudje so jedli z razkrečenimi prsti in s priprtimi očmi. Mož v očalih je pil črno vino in s tako naglico jedel ribe, da jih je natakaraica komaj sproti donašala. Klical jo je: »Dekle, pridi sem!« In komaj mu je obrnila hrbet s krožnikom na vsaki roki, je spet obglodal porcijo rib in jo že privabil z votlim glasom. Ljudje so sedeli na visokih barskih stolih: v slabi luči so bili videti večnožni pa enako oblečeni, kot da vsi počnejo iste reči, imajo eno samo garderobo. Razlikovali so se v tem, da so eni pazili na svojo obleko, drugi pa so si jo kar brezskrbno polivali z vinom. Deček je bil spodaj nekje ves majhen, stopical je po čikih, gledal ljudem v obraze, da ga ne bi videli. Dve mladi ženski z belimi, svetlečimi obrazi sta se ves čas obračali za dečkom, kot da je to njuno edino opravilo. Nazadnje je ena stopila za njim. Rekla je: »Ubožček.« Zgrabila ga je za roko in ga posadila na mizo. Druga ga je preiskala z očmi zelo natančno in od blizu, potem je rekla: »Ja, ubožček, kje pa imaš mamico?«

Natakaraica je ravno tistikrat odnesla morda predzadnji krožnik ribjih glav in hrbtenic ven, zato je deček rekel: »Ravnokar je odšla ven.« Prva ženska je rekla, da je to zelo slabo. Moški pri sosednji mizi, ki je prežal na priložnost, da bi se vpletel v pogovor z dekletii, je bil pri priči takega mnenja, vse je bilo silno preprosto: on ne spada v lokal.

Dali so mu piti, pijača je imela okus po ognju. »Na, ko si že tu,« so vsi trije rekli. »Ali ga tako...?« je vprašal moški in naredil značilno

kretnjo s prsti. Potem so mu še dali piti: pijača je imela okus po čokoladi.

»Bi kaj rad?« je reklo eno izmed deklet.

»Bi kaj rad?« je rekel tudi moški. Vsi trije so bolščali vanj, do mehkode beli obrazi so ga spominjali na Pajkoglavce. Prijeli so ga za roke. »Saj ti damo,« so rekli vsi trije skupaj.

»Bi kaj rad?«

»Rad bi konja iz jekla, naj ima iz čokolade oči, krila iz vetra in ognjen jezik.«

Dekleti sta staknili glavi in moški je segel v žep in mu ponudil rdeč stotak.

»Na, kupi si takega konja,« sta sladko rekli dekleti.

Zamahnil je s stotakom po zraku: šavsnilo je, zacvrčalo, topotnilo — jekleni konj je stal pred njim.

»Domov pojdem,« si reče deček. »S konjem zvozim dedku seno, zorjem vse njive, navozim peska in zravnam klance.«

In komaj je to pomislil, že je stal konj na domačem dvorišču.

Bilo je prazno, počedeno, stelja zravnana, dedek je stal ob hlevskih vratih in se smehljajal. Njegovi rjavi, drugače tako zdelani škornji, so bili čisti, še nekaj leska se jim je poznalo.

»Pob,« je rekel, »zdaj bomo imeli pa vsak dan praznik. In voli so tu,« mu je hudobno pomežiknil. Deček se je čudil in čisto pozabil na svojega konja.

»Čisto preprosto,« je razlagal dedek, »razprodal bom vse, kar stoji, raste in leze po gruntu.« Babica je v kuhinji pekla cvrtje in sladko je dišalo po bezgovem cvetju. Ona, ki je bila drugače tako tiha, je pela: »Stara mama, oj ne šivaj sarafana več...« Zvečer sta dedek in babica dolgo govorila, kakor da za sanje dan ni dovolj čist. »Živela bova v dolini, živela bova v dolini,« je ponavljala babica. Dedek pa: »Vsako drevo bo zneslo toliko in toliko dinarjev. Poglej, nikoli nisem štel, koliko dreves imam. In macesnovje, koliko je zraslo, koliko mogočnih debel. In trata, v desetih letih bo mogoče mnogo izsekati. Travnike in njive bova dala zastonj, kdo bi prodajal kamenje, saj nisem Jud. Prodal bom hlevsko poslopje, vole in kašče, kaj misliš ti, koliko bi računal za mlinške kamne.« Babičin obraz se je sprostil v snu: živela bova v dolini, živela bova v dolini.

Drugo jutro so začeli prihajati kupci. Sosedje v zakmašnih oblekah in tuji. Toplo mrmranje je napolnjevalo odprti prostor dvorišča in se kakor poletni naliv meglilo od domačije dol po poljih. Dedka so posadili na klado sredi dvorišča.

»Tako, zdaj pa odločaj.« je rekel najveljavnejši mož iz soseske. »Jaz kupim kolesa od voz, vole in jarme.« Dedek je povedal vrednost in sosed mu je brez besede naštel denar na roko. »Jaz kupim tepke. Koliko dreves imaš?« je tiho vprašal drugi sosed. »Jaz kupim kravo in ovce,« se je ponudila najemnica. Le mlina ni hotel nihče kupiti. »Ta naj ostane. Mora biti pri hiši kakor križ v kotu.« so vsi vprek zatrjevali. »Naj ga dobi bodoči gospodar, saj nisem Jud.« je povedal dedek.

Popoldne so prišli z garami in razvažali svojo lastnino.

Kupca za les in poslopja pa ni bilo. In tako drugi dan. In noben dan ne...

Pri hiši je zavladala lakota, po njivalh je rasla praprotn. Takrat je deček pomislil na svojega konja.

Že je stal pred njim.

Že je stal pred njim.

»Poglej.« mu je rekel. »dedku se tresejo noge od šibkosti in babica je od lakote postala spet stara.«

Konj je z razumevanjem sklonil glavo. Z ognjenim jezikom je potem šavsnil po zraku in požgal visoke koprive okoli hiše. Deček je zlezal nanj in ponesel ga je na njive. Pisane od kamenja in trava je poganjala iz tenke plasti zemlje kot dlake na temnih bradavicah.

»Tu spodaj spe ogromni kameni velikani,« je zaupal konj dečku, »zato so polja nerodovitna. To kamenje, kar ga je videti, to so samo luskine orjakov.

»Ne bo jih mogoče premagati,« je glasno mislil deček.

Pa sta vendarle požgala trave in sploh vse, kar je raslo. Konj je razpihal pepel v vse smeri neba. Pokazali so se sivi hrbti velikanov. Spali so skrčeni vsak na svojem mestu. Po njihovih bokih so lazile kače. majhne poljske miši so zbegano begale. Konj je s kopiti trl glave, lomil prsi, njegov ognjeni jezik je bil močnejši od sonca... Pred dečkom je ležala ravnina in ko je padel prvi dež, se je nekdanji kameniti svet spremenil v težko, sivo prst.

Ali ni zašumelo polje? In če so se zganile ozke reže prsti? Ne gre dedek sejati? V naročju ziblje široki sovač, napolnjen z drobnim peščenim zrnjem. Veter se smeje, pot med polji odpira svoja lijakasta usta, s korita se reži voda.

Na ozare postavi dedek sovač, še enkrat pojde zbranzat zemljo, hodi za brano visok in silen kot kameniti velikan, ki se mu toži po starem ležišču. Hodi, bose noge ne puščajo stopinj. Zrak je poln sonca, voli po delu hušknejo v macesnovje, muhe v rojih za njimi. Dedek obriše roke ob hlače, seže v sovač in curki peska stečejo v zemljo, cedi se in usiplje iz pesti...